

спричинені пограбуваннями, війнами та етноцидами. Протягом багатьох століть відбувалося вивезення і знищення національних матеріальних цінностей, які є невід'ємною частиною світової культурної спадщини. Тому виникає потреба в пошуку, оцінці й поверненні скарбів вітчизняного надбання. Цю тему вивчали історики, археологи, мистецтвознавці та культурологи (С. Кот, І. Татіївська та інші) [1; 3].

Повернення культурної спадщини регулюється міжнародно-правовими договорами та деклараціями. Показово це сформульовано в Рекомендаціях ЮНЕСКО (1970 р.), спрямованих на заборону і запобігання незаконному вивезенню, переміщенню, передачі права власності на культурні цінності. У документі вказані базові критерії й основні шляхи повернення культурних надбань до країн їх походження. Більш складною проблема стає в умовах війни чи окупації, адже знищення, пограбування чи незаконне присвоєння в будь-якій формі вважаються злочином, за який передбачається кримінальна відповідальність.

Процес повернення культурних надбань здійснює Міністерство культури та інформаційної політики України. Цей орган виконавчої влади забезпечує здійснення заходів, які передбачають відповідні норми: розробка законів, створення методології державної політики, затвердження нормативно-правової бази, інформаційне та зовнішньополітичне забезпечення.

В Україні зареєстрована велика кількість випадків викрадення культурних цінностей, що завдало чималих матеріальних і моральних збитків. Ще одним фактором є процвітання грабіжницьких розкопок, які також завдають шкоди археологічній спадщині країни. Ці процеси сприяють розвитку контрабандного бізнесу з метою незаконного вивезення національних експонатів за кордон. Загроза втрати значної частини спадку української культури склалася у зв'язку з окупацією АР Крим (2014 р.) [2], воєнних дій на території Донецької та Луганської областей (2014 р.) та повномасштабного вторгнення російських військ на територію України (2022 р.). На підконтрольних Російською Федерацією територіях відбувається безконтрольне знищення архітектурних пам'яток, розграбування та вивезення унікальних експонатів.

Отже, дослідження повернення культурної спадщини України висвітлює проблематику захисту і збереження цінностей українського народу. Ця тема потребує подальшого аналізу та популяризації, оскільки вона необхідна для майбутнього культурно-мистецького відродження. Необхідність усвідомлення важливості культурно-мистецького спадку української нації є вагомим чинником для зростання прагнення до пізнання, що має прояв у бажанні відкривати власний історичний і культурний простір.

Література

1. Кот С. І. Повернення і реституція культурних цінностей у політичному та культурному житті України (XX – поч. XXI ст.): монографія. Київ : Інститут історії України НАН України, 2020. 1020 с.
2. Культурні цінності Криму і Донбасу в умовах війни та окупації: Матеріали Круглого столу «Історико-культурний та науковий потенціал Півдня та Сходу України в умовах окупації та воєнних дій: загрози, втрати, перспективи збереження та відновлення». Київ : Інститут історії України НАН України, 2016. 90 с.
3. Татіївська І. П. Аспекти захисту і збереження національних культурних цінностей в умовах воєнного конфлікту. *Праці Центру пам'яткознавства*. Київ. Вип. 32

Сендецький Андрій,

аспірант Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

ТЕАТРАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ (НА ПРИКЛАДІ ВИСТАВИ-КАЗКИ «КВІТКОВА КРАМНИЧКА»)

Культурна дипломатія – це сукупність репрезентативних заходів, які переконливо представляють, насамперед, офіційну інформацію про державу. У таких репрезентаціях важливе місце займає ствердження загальнолюдських цінностей, пропагування особливостей етносу, представлення сучасних культурно-мистецьких надбань країни, навіть демонстрації феноменальності індивідуума. Такі заходи стали досить активними після Другої світової війни і дозволяли досягати взаєморозуміння соціуму в новому політичному середовищі на тлі перерозподілу глобалізаційних впливів наддержав. Дослідник цього явища М. Каммінгс вважає, що культурна дипломатія – це «обмін думками, інформацією, переконаннями та іншими аспектами культури з метою зміцнення взаєморозуміння» [4, 1].

З теорії міжнародних відносин відомі декілька теоретичних підходів до розуміння сенсу

культурної дипломатії: на основі реалізму, неореалізму, лібералізму та неолібералізму. В основі сучасної культурної дипломатії лежить неоліберальна концепція Дж. Ная, який порівнював неореалістичну «тверду силу» з зовсім іншим набором факторів, які він назвав «м'якою силою» (здатність формувати уподобання інших) [8, 5]. На поведінку інших можна вплинути трьома способами: загрозою примусу, мотивацією чи зобов'язаннями, які змушують інших бажати того, чого хоче ініціатор дії. Найголовніше, що ліберальний ідеалізм замінив реалістичну категорію конфлікту на прагнення держав до мирного співіснування, що сприяє ефективній співпраці.

Міжнародні відносини доступні не лише державним органам влади – вони також охоплюють громади, міжнародні інституції та приватних осіб. Крім того, дипломатичні відносини, з одного боку, залежні від політичної позиції влади та/або волі громадян країни, з іншого – є важливим інструментом пошуку компромісів і взаєморозуміння.

У міжнародному культурному діалозі особливе місце серед багатьох видів мистецтва займає театральна-сценічна діяльність. Театральне мистецтво поряд із літературою та образотворчим мистецтвом є чутливим емоційним індикатором соціальних настроїв, зокрема й органів влади країни, а також свідченням важливих подій у загальному й окремому плані. Еволюція театральної традиції, властива кожному етносу, який культивував і продовжує розвивати цю галузь сценічного мистецтва. Україна та Польща не є винятками, оскільки представляють особисті, усталені традиції культурної дипломатії.

Попередній аналіз українсько-польського діалогу на основі театральних практик вже проводився нами [1, 25–28; 2, 26–28]. Огляд офіційних інтернет-джерел театральних установ недостатньо відображає встановлені між ними контакти, особливо інтенсивність їхньої участі в культурній дипломатії. Тому постає гіпотеза, що неінституційні (не державні) театри в міжнародному культурному діалозі діють активніше й ефективніше. Фундаментальні роботи сучасних дослідників культурної дипломатії П. Гофф [6], Дж. Ная [7, 8–9; 8; 9], Д. Фослер-Люсьє [5, 11–23] та ін. переконливо стверджують про суттєве значення культурної дипломатії. Її ефективність полягає у «м'якій силі» – популяризації культури, цінностей і міжнародної діяльності. Щоправда, Д. Стельовська вказує на недолік такого діалогу, зокрема про відсутність вимірювальних приладів цього явища та послідовності його дій [10, 177–188; 11, 50–72].

Вияв українсько-польської культурної дипломатії в театральних практиках виразно ілюструє вистава-казка «Квітова крамничка» за однойменною п'єсою Андрія Сендецького. Автор твору, будучи режисером і керівником Львівського Авторського Драматичного (ЛАД) Театру «ScenA8», створив спектакль з учасниками едукативної театральної лабораторії «СППРОГРАФ». Прем'єра вистави відбулася у 2005 р., здобула хороші відгуки та престижні нагороди [12]. До театального сезону 2021–2022 включно ця вистава не полишала репертуарної афіші як ЛАД Театру «ScenA8», так і едукативної програми театральної лабораторії.

Громадська театральна едукативна трупа «СППРОГРАФ» 5–6 квітня 2017 р. взяла участь у Міжнародному фестивалі мистецтв у Рибнику (Республіка Польща). З-поміж багатьох творчих колективів «СППРОГРАФ» відзначено як професійним, так і дитячим журі однією з найвищих нагород [3]. Визнання «Квітової крамнички» як найкращого твору аргументовано завдяки достойній акторській грі кожного з учасників театральної лабораторії, мальовничим костюмам «квітів», вдалим рішенням декорацій феєрії. Неабияке схвалення міжнародної комісії адресовано автору твору за сюжет, влучні репліки, повчальні моделі поведінки в соціумі та позитивне вирішення конфліктів. Останні доречно проєктуються як на локальний клімат камерного колективу, так і на дипломатичні відносини поміж державами (аюзія квітової крамнички до Європейської Унії). Журі особливо відзначило сценарій п'єси А. Сендецького, зокрема за універсальність корегування кількості дійових осіб. Упродовж лише двох місяців щоденної праці театральної лабораторії вдосконалювалася акторська гра, вивчалися репліки польською мовою. Глядач був приємно захоплений українським колективом, який грав виставу-казку саме польською мовою. Для господарів фестивалю такий важливий культурно-дипломатичний жест з боку «СППРОГРАФА» за задумом і втіленням його керівника досягнув яскравого ефекту і високих результатів.

Результат аналізу театральних практик едукативної театральної лабораторії «СППРОГРАФ» на прикладі вистави-казки «Квітова крамничка» переконливо доводить ефективність неурядової культурної дипломатії. Це уможливило ствердити гіпотезу про високу комунікацію недержавних театрів у побудові українсько-польського культурного діалогу.

Література

1. Сендецький А. Національні оперні театри України в українсько-польському культурному діалозі початку ХХІ ст.: аналіз офіційних сайтів. *Гуманітарний корпус: збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії*. Випуск 43. Вінниця : ТВОРИ, 2022. С. 25–28.
2. Сендецький А. Українсько-польська театральна діяльність початку ХХІ ст.: осмислення діалогу культур сусідів і стратегія його вивчення. *Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2021. С. 26–28.
3. Чергова перемога, яку до України привіз колектив СППРОГРАФЦІВ! URL: https://artcenter.org.ua/2017/04/10/rybnik_teatr_contest/ (дата звернення: 05.05.2022).
4. Cummings M. C. Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey. *Cultural Diplomacy Research Series*. Washington DC: Americans for the Arts (formerly Center for Arts and Culture), 2009. P. 1–15. URL: <http://www.AmericansForTheArts.org>
5. Fosler-Lussier D. Introduction: Instruments of Diplomacy. *Music in America's Cold War Diplomacy*. Oakland, CA: University of California Press, 2015. P. 1–23.
6. Goff P. M. Cultural Diplomacy. *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* / ed. Andrew F. Cooper, Jorge Heine, and Ramesh Thakur. Oxford Handbooks Online. Scholarly Research Reviews, 2013. 992 s.
7. Nye J. S. The Paradox of American Power. *Oxford University Press*, 2002. P. 8–9.
8. Nye J. S. Jr. «Soft power»: The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs, 2004. 208 p.
9. Nye J. S. Jr. The Means to Success in World Politics. NY: PublicAffairs, 2004. 191 p.
10. Stelowska D. Wyzwania dla dyplomacji kulturalnej USA w XXI wieku. Świat na początku XXI wieku. *Szansa, wyzwania i zagrożenia: Chroszowskie studia polityczne*. 2013. № 6. S. 177–188.
11. Stelowska D. Culture in International Relations. Defining Cultural Diplomacy. *Polish Journal of Political Science*. 2015. № 1 (3). P. 50–72.
12. Диплом Громадської театральної едукативної трупи «СППРОГРАФ». URL: <https://artcenter.org.ua/wp-content/uploads/2013/07/gran-prix-kavarna.jpg> (дата звернення: 05.05.2022).

Совгира Тетяна,

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри режисури естради та масових свят Київського національного університету культури і мистецтв

ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ФАКТОР ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНИХ ІНДУСТРІЙ

Загальновідомо, що в результаті впровадження механізованих інновацій у творчий процес з'явилися культурні індустрії. Твори, що раніше були продуктами ручної роботи, виготовлялися власноруч, а отже, були малочисельними та рідкісними (а надто унікальними у своєму роді), у процесі індустріалізації художнього процесу набули масового характеру. Відтак, через заміну технологічної складової виникла потреба у трансформації форм індивідуальної праці на колективну (коопераційну) організовану роботу. Заміна ручних технологій механічними й автоматизованими призвела до появи низки індустрій.

Влучно з цього приводу зазначає О. Олійник: «індустрія – це новий технологічно більш високий рівень організації використання складніших механізмів, які виконують колишню ручну роботу в автоматичному та напівавтоматичному режимі» [4, 53]. У процесі технологічного поступу всі верстви художньої діяльності зазнали значних змін, перетворившись у культурні креативні індустрії. Переконаливе свідчення тому знаходимо в Законі України «Про культуру»: «креативні індустрії – це перелік видів економічної діяльності, що мають потенціал до створення доданої вартості та робочих місць через культурне (мистецьке) та/або креативне вираження, а їх продукти та послуги є наслідком індивідуальної творчості, навичок і таланту» [2].

У Пояснювальній записці до розглянутого законопроекту додано перелік індустрій, згідно з яким вирізняються: «традиційна культура (творчі ремесла, декоративно-прикладне мистецтво, фестивалі); культурні пам'ятки: бібліотеки, археологічні пам'ятки, музеї, виставки; аудіовізуальні медіа: кінематограф, телебачення, радіомовлення; медіа: програмне забезпечення, відеоігри; дизайн: мода, графічний дизайн, промисловий дизайн, дизайн інтер'єру; креативні послуги: культурні і цифрові послуги, реклама; образотворче і сценічне мистецтва» [2].

Подане визначення терміну «креативні індустрії» і класифікація індустрій у нормативно-правовій документації державного значення доказово підтверджують, що види художньої діяльності перебувають у процесі комерціалізації та складного соціально-економічного розвитку. Стрімкий розвиток технологій призвів до «зародження» постіндустріального суспільства, головною продуктивною силою виробничого процесу (на відміну від доіндустріального суспільства) стала механізована, електризована техніка і технології їх застосування [3, 439].

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

**Сучасний культурно-мистецький простір:
креативні та інформаційно-комунікативні трансформації**

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв*

21–22 червня 2022 року

Київ – 2022

Сучасний культурно-мистецький простір: креативні та інформаційно-комунікативні трансформації : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 21–22 червня 2022 р. М-во культ. та інформ. політики України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. Київ : НАКККіМ, 2022. 195 с.

Збірник матеріалів присвячено актуальним питанням стану культурно-мистецького простору в умовах сьогодення, теоретичним питанням сучасного мистецтвознавства, мистецьким практикам у процесах експертизи, збереження і популяризації культурних надбань України, актуальним проблемам теоретичної та практичної культурології, соціальним комунікаціям в умовах глобальних трансформацій сучасності. Проаналізовано сучасні тенденції та інновації функціонування культурних і креативних індустрій. Висвітлено вітчизняний і зарубіжний досвід у розвитку інформаційних комунікацій та технологій.

Рекомендовано науковим співробітникам, працівникам бібліотек, викладачам і студентам закладів вищої освіти та широкому колу читачів.

Редакційна колегія

Копієвська О. Р., в. о. ректора Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, доктор культурології, професор, заслужений працівник освіти України, голова науково-методичної комісії з розробки стандартів вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво» сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, член науково-методичної підкомісії з розробки стандартів вищої освіти спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, експертка Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (голова редколегії).

Степаненко Л. М., перший проректор з науково-педагогічної роботи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, доктор педагогічних наук, доцент.

Денисюк Ж. З., в.о. проректора з наукової роботи та міжнародних зв'язків Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, доктор культурології.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
(протокол № 10 від 21 червня 2022 року)*

**Позиція авторів може не збігатися з позицією редакційної колегії збірника
Автори несуть повну відповідальність за викладений матеріал**

Актуальні проблеми теоретичної та практичної культурології

<i>Белець С.</i>	Візуальний пізнавальний досвід: від читання до споглядання.....	119
<i>Буцикіна Є.</i>	Значення вернакулярного саду як виразу культурних цінностей та ідентичності.....	120
<i>Витівська О.</i>	Трансгресивність молодості, старості й дитинства у віртуальній реальності.....	121
<i>Григорцова М.</i>	Ігрові прояви постмодерну.....	123
<i>Дорошенко Т.</i>	Сучасний концепт тілесності в художньо-естетичному дискурсі.....	124
<i>Карпенко Д.</i>	Знаково-символічна сутність культури.....	125
<i>Кацевич О.</i>	Особливості психологічного сприйняття орнаменту.....	126
<i>Ковальова В.</i>	«Корейська хвиля» як культурний бренд.....	127
<i>Колодій Р.</i>	Значення нового підходу М. Маклюена в розвитку медіатеорії.....	128
<i>Короленко Є., Головкова М.</i>	Індустрія дозвілля в умовах нової реальності: антикризові рішення та перспективи.....	130
<i>Короленко Є., Ломака І.</i>	Основні тенденції індустрії дозвілля у 2022 році.....	131
<i>Лимар Г.</i>	Антропологічний феномен авангарду.....	132
<i>Ліфінцева О.</i>	Медіапростір як середовище для самореалізації митця.....	133
<i>Молодіна А.</i>	Репрезентація квір-ідентичності в рекламі: культурологічний вимір.....	134
<i>Осадча Л.</i>	Парадигми «секулярного тіла»: від аристократичного стоїцизму до буржуазного гедонізму.....	136
<i>Пирогова Н.</i>	Меморіальні практики під час війни.....	138
<i>Полешук Р.</i>	Роль культури в розвитку суспільства.....	139
<i>Reva T.</i>	Cultural practices in the relationship between values and norms [Культурні практики у зв'язку цінностей і норм].....	141
<i>Редколіс П.</i>	Повернення культурної спадщини України.....	141
<i>Сендецький А.</i>	Театральний діалог як засіб реалізації культурної дипломатії (на прикладі вистави-казки «Квіткова крамничка»).....	142
<i>Совгира Т.</i>	Технологія як визначальний фактор організації культурних індустрій.....	144
<i>Терещенко М.</i>	Напрями розвитку гендерної культури України в мистецькому просторі в умовах євроінтеграції.....	145

Культурні й креативні індустрії: сучасні тенденції та інновації

<i>Воробйова Н.</i>	Інноваційний менеджмент в системі управління організації.....	148
<i>Гавеля О.</i>	Психологія культурних і креативних індустрій.....	149
<i>Головач Н.</i>	Використання маркетингових технологій у сучасних закладах культури.....	151
<i>Мазніченко О.</i>	Тенденції розвитку дизайну інтер'єру в період післявоєнної відбудови України.....	152

Наукове видання

**СУЧАСНИЙ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ПРОСТІР:
КРЕАТИВНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ**

Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції

*Редактори: С. Б. Дегтярьова, Л. М. Міненко
Верстка та макетування: Л. М. Міненко*

Підп. до друку 20.07.2022. Формат 60x84 ¹/₁₆.
Папір друк. апарат. Друк офсетний. Обл.-видав. арк..17,09
Умов. друк. арк. 11,28. Зам. . Тираж 100.

Видавець і виготовлювач
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ДК № 3953 від 12.01.2011.